

ANKARA SANAT TİYATROSU

50+1. YIL SEMPOZYUMU

“1960’lar Ortamında AST’ın Doğuşu
ve Türk Tiyatro Hayatındaki Rolü”

İstanbul, 24 Mayıs 2014
Tarih Edebiyat Sanat Kütüphanesi
(TESAK)

KASDAŞ - Kadıköy Sağlık Turizm Eğitim Çevre Temizliği Otopark Hizmetleri İnşaat
Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
Söğütluçeşme Caddesi, Kalem Sokak No:7 Kat 1-5 Kadıköy / İstanbul
0216 337 89 51 • e-posta: kulturyayinlari@kadikoy.bel.tr

Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları, KASDAŞ'ın tescilli markasıdır.
Yayıncı Sertifika No: 36199

Ankara Sanat Tiyatrosu 50+1. Yıl Sempozyumu

İlber Ortaylı • Özdemir Nutku • Ömer Atılâ Sav • Ayşegül Yüksel
Demir Özlü • Seçkin Selvi • Hayati Asilyazıcı • Osman Şengezer • Yücel Tanyeri
Salih Kalyon • Rutkay Aziz • Altan Erkekli • Mahir İpek • Şebnem Gürsoy

Yayına Hazırlayan: Ayşe Görkem Kozanoğlu
Yayın Danışmanı: Murat Katoğlu
Son Okuma: Helin İlcek

Kapak Tasarım: Neslihan Gökçe
Sayfa Uygulama: Çağlar Yalçın, Aras Aladağ

1. Baskı: Mart 2018, İstanbul
ISBN: 978-605-81927-2-0

Baskı: Dijital Düşler Basım San. A. Ş.
Seyrantepe, Çınarlı Sokak No: 17, 34418 Kağıthane / İstanbul
Tel: 0 (212) 279 64 44 Fax: 0 (212) 279 85 00

Matbaa Sertifika No: 12922

© Tüm hakları saklıdır.

ANKARA SANAT TİYATROSU

50+1. YIL SEMPOZYUMU

“1960’lar Ortamında AST’ın Doğuşu
ve Türk Tiyatro Hayatındaki Rolü”

İstanbul, 24 Mayıs 2014
Tarih Edebiyat Sanat Kütüphanesi
(TESAK)

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	7
Kadıköy Belediye Başkanı Aykurt Nuhoglu <i>Sempozyum Açış Konuşması</i>	9
Prof. Dr. İlber Ortaylı <i>Sempozyum Açış Konuşması</i>	11

BİLDİRİLER

Prof. Dr. Özdemir Nutku <i>Ankara Sanat Tiyatrosu'nun İlk On Üç Yılı</i>	17
Ömer Atılâ Sav <i>Ankara'da Tiyatro: Ankara Sanat Tiyatrosu</i>	35
Prof. Dr. Ayşegül Yüksel <i>Ankara Sanat Tiyatrosu: Elli Yılı Aşan Savaşım</i>	49
Demir Özlü <i>Arkadaşlarım: Asaf Çiyiltepe ve Güner Sümer</i>	61
Seçkin Selvi <i>Ankara Sanat Tiyatrosu'nun On Beş Yılı</i>	69

KATKILAR

Hayati Asilyazıcı	89
Osman Şengezer	96
Yücel Tanyeri	99

Salih Kalyon.....	107
Rutkay Aziz	111
Altan Erkekli.....	114
Mahir İpek.....	116
Şebnem Gürsoy	118
Eskizler - Fotoğraflar	121

SUNUŞ

Kadıköy Belediyesi'nin 1984'teki oluşumundan bu yana, zaman zaman Kadıköy'e ilişkin kitaplar yayımladığını biliyoruz. Kadıköy'ün sanat ve kültür hayatı açısından yeniliklere, nitelikli sanat etkinliklerine açık ve bu yönde beklentileri olan bir nüfus yapısına sahip olduğunu da biliyoruz. Sanat ve kültür etkinliklerinin çeşitliliği ve zenginliği kuşkusuz insanların hayat kalitesini yükselten bir sosyal ortam hazırlar ve oluşturur. Belediyelerin fiziksel çevreye ilişkin geleneksel iş ve hizmetlerinin yanı sıra insanların düşünsel, eğitsel, estetik; genel bir deyişle manevi ihtiyaç ve özlemlerini karşılayacak kültürel projeleri, sanatsal yaratıcılığı ve icrayı desteklemeleri, özendirmeleri vazgeçilemez sorumlulukları ve görevleri olduğunun bilincindeyiz.

Kitaplar insanlığın tarih boyunca süregelen gelişiminin kalıcı belgeleridir. "Söz gider yazı kalır" deyişi, kitapların yalnız milletlerin değil, bütün insanlığın hafızası olduğunu bizlere hatırlatır. Demek ki kitaplar insanlığın bilgi birikiminin belgeleridir. İnsanlar ve toplumlar arasında kültür alışverişini, iletişimi ve nesiller arasında bağlantıyı kurarlar. Öğrenmenin, eğitimin birincil kaynağı olduğu-

nu belirtmeye gerek var mıdır? Kitap, bizlere dünyada olup bitenlerin kapısını açan anahtardır.

Kadıköy Belediyesi, yörenin geçmişteki ve günümüzdeki toplumsal ve kültürel oluşumlarıyla ilgili araştırmaları, anı ve belgelerle desteklenen kitapları, bilimsel ve kültürel toplantı metinlerini, sanatçılar, edebiyatçılar ve yapıtları hakkında kaleme alınan eserleri “Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları” olarak düzenli şekilde yayımlamayı önemli bir kültür hizmeti olarak benimsemiş ve kararlaştırmıştır. Böylece hem Kadıköy ve çevresi hakkında hem de genel kültür ve sanat alanlarında belirli çalışmaları okuyuculara sunacağız.

“Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları”nın nitelikli, verimli ve sürdürülebilir şekilde oluşturulmasını görev sayıyor, kültür ve yayın hayatında yerini bulmasını amaçlıyoruz.

Aykurt Nuhoglu
Kadıköy Belediye Başkanı

Kadıköy Belediye Başkanı Aykurt Nuhoglu Sempozyum Açış Konuşması

Hoş geldiniz.

Özellikle son bir yıldır çok gergin günlerden geçiyoruz. İki gün önce, iki genç insanımız hayatını kaybetti. Şimdi tüm bu gerginliklerden çıkıp bu elli dört yıllık yaşam içerisinde geriye dönüp baktığımız zaman, 1970'lerdeki -biz o zaman ortaokul öğrencisiydik- Ankara Sanat Tiyatrosu'nu hatırladım. Ankara Sanat Tiyatrosu, 72. Koşuş ve o dönemde lisedeki ağabeylerimizin oynadığı bir 72. Koşuş daha... Yine net bir şekilde 12 Eylül'ü hatırlıyorum. Sonraki süreçte de son on yılın çok büyük gerginliğiyle beraber Türkiye toplumu kendi kabuklarını kırmaya çalışıyor.

Çok değerli sanatçı dostlarımız,

1960'larda kurulan Ankara Sanat Tiyatrosu, Türkiye'de tiyatrocu, sanatçı, yazar, müzisyen yetiştiren en önemli kurumlardan biriydi. Sadece sanatçıyı değil seyirciyi de yetiştirdi. Bir okul görevi üstlenmesinin yanında ilerici, emekçi ve devrimci bir kurumdu. AST'ın Türk tiyatro tarihindeki rolü son derece önemlidir.

Sanat bir toplumun gelişmesindeki en temel kaynaklardan biridir. Biz de Kadıköy Belediyesi olarak sanata ve tiyatroya elimizden geldiği kadar destek vereceğiz. Ankara Sanat Tiyatrosu'nu ve siz değerli dostları selamlıyorum, saygılar sunuyorum.

Aykurt Nuhoglu
Kadıköy Belediye Başkanı

SEMPOZYUM AÇIŞ KONUŞMASI

Prof. Dr. İlber Ortaylı

Sayın Belediye Başkanımız, Sayın Bakan, çok değerli öğretim üyeleri, başta Seçkin Hanım olmak üzere tiyatro dünyasının seçkinleri, AST'a ve tiyatrolara emeği geçmiş sanatçılarımız, yazarlarımız,

Bugün burada önemli bir olay var. Bu belki takdir edilecek belki de unutulup gidecek, fakat üzerinde ısrarla durmayı bir görev biliyorum. Neo-klasik mimarinin, İkinci Meşrutiyet Devri'nin önemli eserlerinden olan Kadıköy Şehremaneti Şubesi, yani eski Kadıköy Belediye Binası, "Kadıköy Belediyesi Tarih Edebiyat Sanat Kütüphanesi" adıyla bir kütüphane olarak açıldı. Buranın ilk faaliyeti de Ankara Sanat Topluluğu'na ayrıldı. Bu bir çelişki gibi görünüyor, ama değil. Çünkü, bu çok da sevinilecek bir durum değil ama bir gerçek ki, İstanbul'da ahalisinin bilgisi, ciddiyeti ve kültürel hayatı takip edişi yönünden Ankara'ya benzeyen tek yer Kadıköy'dür.

Ankara Sanat Topluluğu ve sonra Ankara Sanat Tiyatrosu bizim kültürel hayatımızda fevkalade kalıcı izleri olan, oyuncu kadroları itibarıyla kendinden evvelkileri geçen ve sonunda da ait olduğu yeri bulan; yani Türk sinemasının, Devlet Tiyatrosu'nun, sanat hayatının, hatta yayın hayatının içinde seçkin yerini alan kadrolardan oluşmaktadır. AST'ın turneleri fevkalade ciddi olaylardır. Tiyatro

hayatımızda izleri kalan iki sanat adamı, birisi kurucu rejisör Asaf Çiyiltepe ve ikincisi ünlü aktörümüz Erkan Yücel, bu turnelerdeki kazalarda hayatlarını yitirmişlerdir. Dolayısıyla bir yerde onları görevleri için, sanatları için aramızdan ayrılan *martyr*'ler [şehitler] olarak her zaman anmak durumundayız. Maalesef o dönemde teknik kayıt araçları gelişmediği ve zaten bu gibi şeyler kullanılmadığı için biz bugün bu iki sanat adamımız hakkında kayıtlara sahip değiliz. Mesela Asaf Çiyiltepe'nin reji defterleri bugün elimizde yok. Hatta Çiyiltepe'nin sahnelediği oyunlar için gerekli dekor, ses kayıtları da elimizde yok. Erkan Yücel'in nefis kompozisyonlarından, oyunculuğundan elimizde kalan korkarım hemen hemen hiçbir belge yok. Sadece yaşayanların hafızalarına güvenmek zorundayız. Bununla birlikte şöyle bir özet yapabiliriz: Bugün Ankara seyircisi seçkin bir seyircidir. Şehrin yaşadığı iktisadi, kurumsal çöküntüye rağmen Ankara seyircisi elan seçkin bir seyircidir. Ve bu seyircinin yetişmesinde bazı kurumlar öncülük etmiştir. Tiyatro bakımından iki kurum önemlidir: Devlet Tiyatroları ve hiç değilse Ankara Sanat Tiyatrosu.

O dönemde Ankara Sanat Tiyatrosu, doğrudan doğruya Devlet Tiyatroları'nın rakibi gibiydi. Potansiyel bakımından çok önemliydi. Sonunda anlaşıldı ki devir değişti. CHP 1973 ile 1977'de iktidara geldiği zaman Devlet Tiyatroları'nın politikalarında değişmeler oldu ve AST'ın çok önemli oyuncularını bu tiyatroya geçtiler. Yani bu bize şunu gösteriyor: AST rastgele bir amatör tiyatro değildi, oyuncu kadrosu gerçek anlamda profesyonel sanatçılardan oluşuyordu. AST'ın ilk avangart tiyatro olduğunu iddia edemeyiz; bir Arena Topluluğu'nu hatırlamamak çok ayıptır, Ankara'daki Meydan Sahnesi'ni hatırlamamak çok ayıptır. Fakat AST bu tiyatroları geçen bir kilometre taşına, bir anıta dönüştü. Bu nedenle ismiyle ve cismiyle elan yaşıyor.

AST'ın çok ciddi bir tarafı daha vardı, o da seyircisiydi. Bu seyircinin yetişmesinde hiç şüphesiz Devlet Tiyatroları'nın varlığını inkâr edemeyiz. O devirde herkes Devlet Tiyatrosu'nu tenkit etmeyi bir görev biliyordu; ama Devlet Tiyatroları bu memleketin, bu Cumhuriyet'in çok önemli bir kurumudur. Arkasında Devlet Kon-

servatuarı gibi çok önemli bir kurum yatmaktadır, onun yetiştirdiği sanatçı ve en önemlisi onun yetiştirdiği seyirci AST'ın malzemesi olmuştur. Bu yüzden ikisini birden mütalaa edeceğiz. Ve en kritik bir yıldönümünde -ki 1940'ların sonuna doğru kurulduğuna göre bu yıldönümü birkaç yıl sonra geliyor- Devlet Tiyatroları için daha önemli bir sempozyum yapma zamanımız gelmiştir.

Bu toplantıyı tertipte Sayın Başkan'ın şahsında Kadıköy Belediyesi'ne şükranlarımızı belirtmek isteriz. Ve tabii eski Kültür Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Murat Katoğlu'nun -onun böyle mucit buluşları, organizasyonları vardır- ve kütüphanemizin değerli personelinin çalışmaları fevkalade önem kazanmaktadır.

Bir şeyin daha üzerinde durmak istiyorum: AST'ı, çok uzak noktalardan gelen ve döneme kayıtlarıyla- belki de en iyi kayıtlarla- ışık tutacak olan Sayın Atılâ Sav ve Sayın Özdemir Nutku'dan dinleyeceğiz. Dil ve Tarih-Coğrafya Kürsüsü'nden Sayın Ayşegül Yüksel başta olmak üzere, buraya kadar geldikleri için herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz. İsterdik ki Sevda [Şener] Hanım da burada olsun, ama sağlık nedenleriyle olamıyor.

Ankara'da hâlâ seyirci var, hâlâ kültür hayatında bazı ölçüler var. Bunda AST'ın büyük payı vardır. Bu yüzden huzurunuzda bütün çalışanlarını, aktörlerini, sahneye koyucularını, rejisörlerini ve seyircilerini selamlayarak bugünkü oturumumuza başlamayı bir görev biliyorum.

İlk önce Özdemir Hoca'yla başlayacağız. Kendisini tanıyorsunuz, ben sadece tiyatromuz açısından önemi üzerinde duracağım. Prof. Dr. Özdemir Nutku ta başlangıcından itibaren Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Enstitüsü'ne katkılarıyla önemli bir akademisyendir. Kayıtlarını, tıpkı Atılâ Bey gibi, çok muhteşem ve muntazam bir şekilde tutar. Benim bildiğim tek reji defteri Siyasal Bilimler Fakültesi Tiyatro Topluluğu'ndan Nuri Çolakoğlu'na aitti. Onu da polis aldı, 12 Mart döneminde kayboldu gitti. Tabii o defter çok amatörceydi. Geriye kalan tek profesyonel kayıt sistemi sadece ve sadece şu anda bu oturuma katılarak şeref veren iki tiyatro adamımıza, Prof. Dr. Özdemir Nutku ve

Atilâ Sav'a ait. İkisinin kayıt sistemlerinin de kendine göre özellikleri var. Tabii ki Özdemir Hoca bir tiyatro adamıydı, yani bir rejisördü, sahneye koyucuydu. İzmir'de ve Ankara'da da yaptığı budur. O bakımdan üzerinde duruyorum. İnşallah ileride bu kayıtları da göreceğiz. Şimdi buyurun efendim, sizi dinliyoruz.

BİLDİRİLER